

Ti podatki bodo s pomočjo zemljevida nekoliko olajšali našim čitateljem pregled čez zamotane makedonske razmere. Ta dežela, ki je namešana s tolikimi narodnostmi in v kateri se bojujejo med seboj najrazličnejše kulture, bi bila pač vredna, da se osvobodi turškega jarma in dobi tako upravo, v kateri se morejo razvijati duševne sile. Turčija je dovolj jasno pokazala, da ni zmožna uvesti potrebnih reform; manjka ji moči in tudi volje za to. Zato so pa kulturne države poklicane, da rešijo te krepke in za visoko kulturo sposobne jugoslovanske rodove iz sedanjega nevrednega in neznosnega stanja.

Dr. E. L.

Esperanto. Kaj je esperanto? Moderni volapük, nov svetovni jezik, umetno prirojen in sestavljen, kateri ima doslej še največ upanja, da postane kdaj nekaka „lingua franca“ med olikanci celega širnega sveta. Duhovita iznajdba Schleyer-ja — volapük — je imela v početku dokaj privrženec, a sedaj je skoro zapala pozabnosti. Esperanto pa mogoče prodre. Esperanto-jezik je sestavil neki dr. Zamenhof. Rodil se je v poljsko-židovskem mestu Bialystoku. Že kot deček je opazoval, kake težkoče so imeli ljudje pri občevarju, ko niso razumevali drug drugega. Že tedaj je uvidel, da s skupnim jezikom pade ena največjih bariér med narodnostmi. V šoli se je učil francoščine in nemščine. Ko se je v petem gimnazijskem razredu začel učiti angleščine, ga je očaral preprosti sestav tega jezika. Začel je razmišljati, primerjati korenike in besede, in polagoma se je rodila ideja o novem svetovnem jeziku. Leta 1887. je izdal v poljščini pisano knjigo o tem predmetu. Novemu jeziku je tedaj nadél ime „esperanto“. V malo letih je Zamenhof-ovo ime zaslulo po svetu. Esperantisti so se navdušeno zglasili tuintam. Dandanašnji šteje esperanto do 80.000 privrženec. Od leta do leta, v novejšem času tudi od dne do dne, raste njihovo število. Največ je Francozov, potem pridejo Rusi. V najnovejšem času pa so se pred vsem začeli ogrevati za ta jezik tudi Angleži. Esperanto - klubi kar rastejo iz tal. Esperanto - časniki širijo to gibanje, med njimi „La lingua internacia“ in „L'esperantiste“ v francoskem jeziku. Esperantisti so preveli že Hamleta v svoj jezik in izdali okoli 150 del. Sestav tega jezika je jako preprost. Besedni zaklad je docela vzet iz znanih, modernih jezikov, največ iz francoščine, laščine, Latinsčine in angleščine. Slovnica je sila enostavna. Esperanto pozna samo določni člen in sicer za vse spole, sklone in števila obliko „la“, n. pr. la patro (oče), la patrino (mati), la fratoj (bratje). Vsi samostalniki se končujejo v ednini na — o, v množini na — oj, n. pr. libro (knjiga) — libroj, onklo (stric) — onkloj. Četrty sklon se tvori tako, da se pridene končnica — n, n. pr. la pomo (jabolko); mi havas la pomon (imam jabolko). Ženski samostalniki se tvorijo iz moških s tem, da se pred o, oj vtika „in“,

n. pr.: filo (sin) — filino (hči); fratoj (bratje) — fratinoj (sestre). Prednica „mal“ pred samostalnikom pomeni samostalnik nasprotnega pomena, n. pr.: amiko (priatelj) — malamiko (sovražnik). Vseh črk šteje ta jezik 28. Vsaka beseda se tako izgovarja, kakor piše. Esperantisti trdijo, da se olikan človek, ki je večš modernim jezikom, za silo priuči novemu jeziku v par dneh v toliko, da brez težkoč čita tiskane knjige. Lev Tolstoj je to zmogel v dveh urah. Kot zgled jezika navajamo: „La viro dinas, ke la virino ne estas tiel fonta kiel li. Certe! Sed la ĉevalo estas pli fonta ol la homo; la elefanto trotante sur li pulvorigus lin. — Moŝ govori, daje žena slabejša kot on Gotovo! Toda konj je močnejši od človeka. Slon, hodeč po njem, ga zdrobi v prah.“ O priliki izpregovorimo še kaj več o tem jeziku v našem listu. Vse kaže, da se bomo prej ali slej morali seznaniti z njim.

„Francoska akademija“, slavni „nesmrtni“ zbor štirideseterih, kateri se po volitvi vedno izpopolnjuje, kadar izgubé kakega člana, je po smrti De Borniera izvolila dramatika Rostanda za akademika. Kakor znano, je akademija odklonila kandidaturu Zolovo zaradi nenravnosti njegovih spisov. To je dalo povod ostrim napadom na akademike, a jim vendar ni zmanjšalo veljave. Slovesno je akademija vzprejela Rostanda dne 4. junija po običajnem obredu. Novi akademik je najprej predaval o življenju in o zaslugah svojega prednika, naglašajoč pesniško vrednost De Bornierove „La file de Rolland“, in nato je predsednik de Vogüé slavil novega člana, kateri je dosegel največji uspeh s svojo dramo „Cyrano de Bergerac“. Rostand se je odvrnil od realizma in segel zopet nazaj k romanticizmu.

„Laus vitae.“ Pod tem naslovom je izdal italijanski pesnik Gabriele d'Annunzio veliko zbirko lirčnih spevov, v katerih se najodločnejše bori za zmago starega poganstva nad krščanstvom. „Novi Italiji“ hoče pokazati pota „nove kulture.“ Mazzini že je pisal, da nastopa tretja doba, v kateri naj Italija gospoduje svetu. Prva doba je bilo starorimska, ko si je rimsko poganstvo podjarmilo svet. Druga doba je bila krščanska, ko je papeštvo zavladovalo civilizaciji. In tretja doba? D'Annunzio kliče zopet staro poganstvo, zbuja stare bogove in jih hoče z evangelijem materialističnega uživanja povzdigniti zopet na prestol. Stare Muze kliče k življenju in jim pridružuje še deseto Muzo, katéra naj odslej vlada. Ta bodi Energeia. Vse pridobitve nove dobe hoče ločiti od krščanstva in na njih podlagi osnovati novo poganstvo. S tem evangelijem bo baje Italija zopet zavladovala svetu, to bo:

il tuo trionfo, popol d'Italia,
sull'età nera, sull'età barbara,
su i mostri onde tu con serena
giustizia farai franche le genti.

To je vodilna misel D'Annunzieva. Hotel je poleg Danteja, pesnika krščanskega modroslovja, postati